

Godne ochrony stanowisko welnianeczki alpejskiej *Trichophorum alpinum* na Pojezierzu Sejneńskim

Północno-wschodnia Polska jest ważnym ośrodkiem występowania rzadkich roślin torfowiskowych w naszym kraju. Wynika to ze zgrupowania na tym obszarze dużej liczby torfowisk. Do takich rzadkich i zagrożonych gatunków zaliczona została welnianeczka alpejska *Trichophorum alpinum*, znana też pod nazwą *Scirpus hudsonianus* (Jasiewicz 1981, Zarzycki, Wojewoda red. 1986). Jest to niewielka, gęstodarniowa bylina, o czołgającym się kłęczu i cienkich, sztywnych łodygach, zwieńczonych pojedynczym kłosem. Okwiat po przekwitnięciu wydłuża się w pęczek luźnych jedwabistych włosków (ryc. 1), czym przypomina znacznie bardziej okazałe owocostany gatunków z rodzaju welnianka *Eriophorum* — roślin często spotykanych na torfowiskach.

Ryc. 1. Owocująca welnianeczka alpejska. — A fruit-bearing specimen of the herb *Trichophorum alpinum*. Fot. I. Kirpluk

Welnianeczka alpejska zaliczana jest do reliktywów glacialnych, które przybyły na teren Polski dopiero u schyłku ostatniego zlodowacenia (Szafer, Zarzycki red. 1972). Ze względu na rozmieszczenie geograficzne należy do grupy holarktycznych gatunków borealnych (Polakowski 1963). Na terenie naszego kraju odznacza się zasięgiem wybitnie punktowym, porozrywany. Główny ośrodek rozmieszczenia tego gatunku znajduje się w północno-wschodniej Polsce i stanowi część zwar-

tego, północno-wschodniego zasięgu europejskiego. Poza tym występuje nielicznie w północno-zachodniej części kraju oraz na południu — w podmokłych miejscach w tatrzańskim i sudeckim piętrze kosodrzewiny. Obydwa te ośrodki wywodzą się ze wspólnego zasięgu alpejskiego.

Welnianeczka alpejska jest gatunkiem charakterystycznym klasy *Scheuchzerio-Caricetea fuscae*, grupującej część zbiorowisk torfowiskowych. Związana jest przede wszystkim z torfowiskami przejściowymi.

Na początku 1991 r. zgłoszono do Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Suwałkach wniosek o objęcie ochroną stanowiska tej rzadkiej rośliny na Pojezierzu Sejneńskim. Obfite miejsce występowania welnianeczki alpejskiej znajduje się w odległości około 3 km od Gib, w pobliżu wsi Posejnele, nad jeziorem Dowcień. Zachodni brzeg jeziora porasta zróżnicowana roślinność torfowiskowa. Miejscami tworzy ona zwarte, mszysto-turzycowe kobierce, złożone w przeważającej części z mchów torfowców *Sphagnum* oraz mchów brunatnych. Obok welnianeczki alpejskiej, tworzącej niekiedy liczne skupienia (osiągającej ilościowość 4 wg skali Braun-Blanqueta), rosną inne rzadkie i zagrożone gatunki flory polskiej: rosiczka długolistna *Drosera anglica* i turzycza bagienna *Carex limosa*. Stąd podawany był również zagrożony gatunek storczyka lipiennik Loesela *Liparis loeselii* (Sudnik-Hrynkiwicz 1976). Pośród gęstych poduch torfowców masowo występuje druga z chronionych rosiczek — okrąglistna — *Drosera rotundifolia*.

Wśród przedstawicieli klasy *Scheuchzerio-Caricetea fuscae*, poza omawianą welnianeczką alpejską oraz turzycą bagienną i rosiczką długolistną, rośnie siedmiopalecznik błotny *Potentilla palustris* i bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata*.

Ze względu na zróżnicowany charakter zbiorowiska roślinnego występuje tu również wiele gatunków typowo szuwarowych, charakterystycznych dla klasy *Phragmitetea*, takich jak: skrzyp bagienny *Equisetum fluviatile*, palka szerokolistna *Typha latifolia*, tojeść bukietowa *Lysimachia thysiflora*, gorysz błotny *Peucedanum palustre*, przytulia błotna *Galium palustre*, turzycza sztywna *Carex elata* i turzycza dwustronna *C. disticha*. Z gatunków towarzyszących występują: narecznica błotna *Thelypteris palustris*, skrzyp błotny *Equisetum palustre*, karbieniec pospolity *Lycopus europaeus* oraz wierzby: rokita *Salix rosmarinifolia* i szara *S. cinerea*. Godne podkreślenia jest bardzo obfite występowanie na pobliskiej podmokłej łące tłustosza pospolitego *Pinguicula vulgaris*, gatunku uznanego za silnie zagrożony (Jasnowska, Jasnowski 1977). W pobliżu znajduje się również bogate stanowisko storczyka krwistego *Dactylorhiza incarnata*.

Cały obiekt stanowi własność prywatną i jak na razie o wszystkich zabiegach przeprowadzanych na torfowisku czy też na sąsiadującej z nim łące decyduje właściciel tego terenu. Zarówno tutaj, jak i w wielu innych miejscach Suwalszczyzny — bliskość zabudowań oraz łąk (często inten-

sywnie nawożonych mineralnie) jest zagrożeniem dla stanowiska wełnianeczki alpejskiej oraz pozostałych rzadkich gatunków. Jednak najpoważniejszą i niestety niewykluczoną groźbą jest zmiana stosunków wodnych poprzez osuszanie zbiornika wodnego wraz z otaczającym go torfowiskiem. Z tego względu wydaje się konieczne zabezpieczenie tego cennego obiektu przez uznanie za rezerwat przyrody.

Izabella Kirpluk

WAŻNIEJSZE PIŚMIENNICTWO

Jasnowska J., Jasnowski M. 1977. *Zagrożone gatunki flory torfowisk*. Chrońmy Przyr. Ojcz. 33, 4: 5—14.

Jasiewicz A. 1981. *Wykaz gatunków rzadkich i zagrożonych flory polskiej*. Fragm. Flor. et Geobot. 27, 3: 401—414.

Polakowski B. 1963. *Stosunki geobotaniczne Pomorza Wschodniego*. Zesz. Nauk. WSR w Olsztynie 15, 1.

Sudnik-Hrynkiewicz B. 1976. *Rośliny naczyniowe okolic Gib (obszar północno-wschodni)*. Mpis, Zakł. Syst. i Geogr. Roślin UW, Warszawa.

Szafer W., Zarzycki K. (red.) 1972. *Szata roślinna Polski*. T. I, PWN, Warszawa.

Zarzycki K., Wojewoda W. (red.) 1986. *Lista roślin wymierających i zagrożonych w Polsce*. PWN, Warszawa.

Podkolan biały *Platanthera bilolia* i zanokcica ciemna *Asplenium adiantum-nigrum* w Górach Ołwianych

Dolny Śląsk jest jedynym terenem w Polsce, gdzie występują na powierzchni rzadkie skały ultrametamorficzne — serpentynity. Powstały one z przeobrażenia skał klasy dunitu i perydotytu; odznaczają się charakterystyczną, jabłkowiezieloną barwą oraz specyficznym składem chemicznym z dużą zawartością magnezu i niklu. Powoduje to, iż wytworzone z nich gleby, szczególnie inicjalne, są siedliskiem interesującej flory z wieloma gatunkami rzadko notowanymi na obszarze naszego kraju. Największe masywy serpentynitowe występują w okolicy Jordanowa, Szklar, Brzeźnicy oraz w Górach Sowich, gdzie naliczono około 100 soczewek tych skał (Bolewski, Parachoniak 1982). Niewielka, eksploatowana niegdyś soczewka znajduje się też w Górach Ołwianych (pasmo Gór Kaczawskich) w okolicy Janowic Wielkich w województwie jeleniogórskim (ryc. 1).

W chwili obecnej ten niewielki kamieniołom porośnięty jest prześwietlonym lasem z przewagą dębu i nie prezentuje wartości użytkowych.